

DVIDEŠIMT METŮ,
DU ŽMONĚS,

VĚRNA DIENA

DAVID
NICHOLLS

Alma littera

TREČIAS SKYRIUS

Tadž Mahalis

1990-ŪJŲ LIEPOS 15 D., SEKMADIENIS

Mumbajus ir Kamden Taunas

– Dėmesio! Ar galėtumėte skirti man šiek tiek dėmesio? Praščiau visų skirti man bent truputį dėmesio. Ar girdite? Prašau nesiblaškyti. Paklauskite, gerai? Prašau visų dėmesio! Ačiū.

Skotas Makenzis įsitaisė ant aukštos baro kėdės ir nužvelgė pavaldinius – aštuonių asmenų komandą: visi dar neturi dvidešimt penkerių, su baltais džinsais ir firminėmis beisbolo kepuraitėmis, visi trokšta sekmadienio popietę būti kur nors kitur, triūsia dienišėje pamainoje *Tex-Mex** restorane Kentiš Tauno gatvėje. Ir mais-tas, ir atmosfera čia velniškai įkaitusi.

– Taigi, jei leisite, prieš atveriant duris šios dienos pietums, norėčiau trumpai peržvelgti šiandieninius specialiuosius pasiūlymus. Šios dienos sriuba – tas senas recidyvas – tiršta saldžiųjų kukurūzų pliurė, o pagrindinis patiekalas – gardus sultingas žuvis buritas.

Skotas su švilpesiu iškvėpė orą pro burną ir laukė, kol nutilis nepasitenkinimo aimanos ir tariamas žiaukčiojimas. Nedidukas, išblyškęs rusvaakis vyrukas, diplomuotas Louboro verslo vadybos mokyklos absolventas, kitados tikėjęsis tapti šios pramonės magnatu. Anksčiau jis įsivaizdavo save žaidžiantį golfą konferencijų kompleksų aikštėse ar lipantį trapu į nuosavą lėktuvą, bet

* Taip vadinama regioninė Amerikos virtuvė, kur patiekalai gaminami pagal amerikietiškus ir meksikietiškus receptus.

šiandien iš pat ryto jam teko traukti iš kanalizacijos sukietėjusius kiaulinių taukų gabalus, didumo sulig žmogaus galva. Ir plikomis rankomis. Dar ir dabar tarpupirščiai buvo suglitę. Jam jau trisdešimt devyneri, o gyvenimas susiklostė visai ne taip, kaip norėjosi.

– Iš esmės tai mūsų įprastinis jautienos–vištienos–kiaulienos buritas su – cituoju: „gardžiais, sultingais menkės ir lašišos gabalėliais“. Kas žino, gal pasimaišys ir kokia viena kita krevetė.

– Po galais, tai tiesiog *siaubinga*, – piktai šyptelėjo iš už baro Padis, ten jis sėdėjo ir pjaustė žaliąsias citrinas griežinėliais, jie vėliau bus veriami ant alaus butelių.

– Nori Lotynų Amerikos virtuvei suteikti truputėlį Šiaurės Atlanto skonio, – pridūrė Ema Morli, rišdamasi padavėjos prijuostę ir tuo pat metu pastebėjo nepažįstamą atvykėlį, kuris atsistojo už Skoto. Stambaus sudėjimo, tvirtas vyrukas su šviesių garbanotų plaukų kupeta ant didelio pailgo kiaušo. Naujas darbuotojas. Kolektyvas stebėjo jį atsargiai, įvertindamas, tarsi kokį naujoką iš kompiuterinio žaidimo *G-wing*.

– O kad visiems būtų linksmiau, – dėstė toliau Skotas, – noriu supažindinti jus su Janu Vaithedu, kuris netrukus įsilies į mūsų darnų ir kvalifikuotą kolektyvą.

Janas nusmukė uniforminę beisbolo kepuraitę ant paties pakaušio ir, iškėlęs aukštyn dešinę, garsiai su visais pasisveikino:

– Sveiki, mano mielieji! – ištarė greičiausiai amerikietišku akcentu.

– „Sveiki, mano mielieji?“ Iš kur Skotas tokius ir traukia? – vėl kreivai šyptelėjo Padis anapus baro tokiu balsu, kad išgirstų ir naujokas.

Skotas plekštelėjo delnu Janui per petį ir smarkiai jį išgąsdino.

– Na, atiduodu tave į Emos rankas. Ji čia seniausiai dirbanti kolektyvo narė.

Ema net krūptelėjo taip pagerbta, o paskui atlaidžiai šyptelėjo naujokui, jis atsakė tuo pačiu, tik kietai suspaudęs lūpas Steno Laurelio stiliumi.

– Ji viską čia tau aprodys. Tai tiek, brangieji. Nepamirškite – žuvis buritai! O dabar prašau muziką!

Padis už baro nuspaudė riebaluoto juostinio magnetofono mygtuką ir kavinėje pasigirdo muzika, kurtinantis keturiasdešimt penkių minučių sintetinės meksikiečių *mariachi* melodijų ciklas, neabejotinai prasidedantis populiariuoju „La Cucaracha“ tarakonu ir išklausomas dvylika kartų iš eilės per aštuonių valandų darbo pamainą. Dvylika kartų per pamainą, dvidešimt keturias pamainas per mėnesį jau septynis mėnesius iš eilės. Ema pažvelgė į beisbolo kepuraitę, kurią laikė rankoje. Į ją didžiulėmis išvers-tomis akimis spoksojo kavinės logotipas – karikatūrinis asiliukas su didžiuliu sombreru, lyg ir apgirtęs, o gal tiesiog kuoktelėjęs. Ji užsimaukšlino kepuraitę ir nevikriai nusliuogė nuo baro kė-dės, tarsi būtų nėrusi į ledinį vandenį. Naujokas laukė jos plačiai išsišiepęs, pirštų galus keistai susikišęs į akinamai baltų džinsų kišenes, ir Ema dar kartą savęs paklausė, ką, po galais, mąstanti apie savo gyvenimą.

Ema, Ema, Ema. Kaip laikaisi, Ema? Ir ką šiuo metu veiki? Čia, Mumbajuje, gyvename šešiom valandom į priekį, tad spėju, kad dar drybsai lovoje po šeštadieninių išgertuvių, todėl būk maloni – KUO GREIČIAU KELKIS! KALBA DEKSTERIS!

Šis laiškas keliaus pas tave iš Mumbajaus centre įsikūrusio studentų bendrabučio su klaidiais čiuziniais ir nuolat visur bėgiojančiais australais. Mano kelionių vadove parašyta, kad viešbutis turi vieną išskirtinį bruožą – yra grauzikų, – tačiau, be jų, mano kambaryje prie lango dar stovi nedidelis plastikinis stalas, skirtas išskyloms, o lauke pliaupia kaip iš kibiro, gal net smarkiau nei Edinburge. Lietus taip sniokščia ir barbena į langus, Ema, kad aš vos begirdžiu tavo įrašytą ir man atsiųstą garsajuostę, kuri, kad ir kaip būtų keista, man kažkodėl labai patinka, išskyrus tuos indiškos skambaliukų muzikos gabalus, nes, pati supranti, aš gi ne mergina. Dar labai stengiuosi skai-

tyti knygas, kurias atsiuntei Velykoms, nors turiu prisipažinti, kad „Howards Endo dvaras“* man einasi labai sunkiai. Atrodo, per du šimtus puslapių geriamas vienas puodelis arbatos, o aš laikiu, kad kas nors išsitrauktų peilį, atskristų ateiviai ar įvyktų dar kas, betgi čia to nebus, tiesa? Įdomu, kada tu liausiesi mane mokiusi ir auklėjusi? Tikriausiai niekad.

Beje, jeigu kartais dar neatspėjai iš įmantrios mano prozos eilučių ir tiekos šauktukų, tai pasakysiu, kad šį laišką rašau tau girtas, per pietus maukdamas alų! Kaip matai, nesu didelis laiškų rašymo meistras kaip tu (paskutinis tavo laiškas buvo toks juokingas), bet galiu pasakyti tik tiek, kad Indija tiesiog nepakartojama šalis. Pasirodo, tas įvykis, kai man buvo uždrausta dėstyti anglų kalbą kaip užsienio, buvo pats laimingiausias mano gyvenime (nors iki šiolei manau, kad su šiuo vertinimu buvo persistengta. Netinkamas moraliai? Aš? Tovei buvo dvidešimt vieneri.). Ką gi, nevarginsiu tavęs aprašinėdamas saulėtekio virš Hindukušo grožybių, bet pasakysiu, kad visos tos banalybės yra gryna tiesa (skurdas, virškinimo sutrikimai, ir t. t., ir t. t.). Čia ne tik turtingiausias ir seniausias civilizacijos kraštas, bet nepatikėsi, ko galima gauti vaistinėse be recepto.

Tai gi man čia teko regėti keletą išpūdingų dalykų, ir nors kartais nevisiškai malonių, vis dėlto sukeliančių tam tikrų potyrių. Padariau tūkstančius nuotraukų, kurias tau labai lėėėtai parodysiu, kai sugrįšiu. Apsimeti, kad įdomu, ar ne? Juk ir aš apsimetinėjau, kad įdomu, kai tu postringavai apie riaušes prieš mokesčių didinimą. Beje, keletą nuotraukų parodžiau vienai televizijos prodiuseri, su kuria anądien susipažinau traukinyje, moteriškai (ne tokiai, kaip tu galvoji, senai, arti keturiasdešimties), ir ji pasakė, kad man netoli iki profesionalo. Ji čia kuria laidą jaunimui apie keliones, davė man vizitinę ir liepė paskambinti rugpjūty, kai grįš namo,

* E. M. Forsterio (1879–1970) romane „Howards End“ (1910) pasakojama apie klasių kovą Anglijoje amžių sandūroje.

tad – ką žinai – gal man teks parinkti jai kokios medžiagos ar net nusifilmuoti.

Kas naujo tavo darbo fronte? Gal statai naują veikalą? Man nepaprastai patiko tavo spektaklis apie Virdžiniją Vulf–Emiliją–kaip ten jos pavardė, kuri mačiau, kai lankiausi Londone. Ir, kaip jau minėjau, nors manau, kad jis gan perspektyvus, o tai skamba bjaurškai, vis dėlto taip nėra. Mano galva, gerai padarei, kad metei vaidybą, ir ne dėl to, jog būtum netikusi aktorė, o dėl to, kad pati nekenti aktorystės. Kendė irgi neblogai vaidino, daug geriau, nei tu man rašei. Perduok jai nuo manęs labų dienų. Gal jau statot naują vaidinimą? Ar tebegyveni tam pačiam kambarį dėžėj? Ar bute po senovei dvokia svogūnais? Ar Tilė Kilik ir toliau mirko savo didžiules pilkas liemenėles dubeny, kur jūs prausiatės? Ar dar dirbi kaip ten toje – Mucho Loco ar kaip – kavinėje? Paskutinis tavo laiškas mane labai prajuokino, Ema, bet tau tikrai reikia kuo greičiau iš ten nešti kudašiu, nes jeigu ten ir tinka improvizuoti, tai tavo sielai tikrai kenkia. Negali tuščiai švaistyti gyvenimo, kad sukurptum juokingą anekdotą.

Štai pagaliau prisiminiau, dėl ko rašau tau šitą laišką. Pasirengus? Gal verčiau pirma atsisėsk...

– Na, Janai, būk pasveikintas atvykęs į ambicijų kapinyną!

Stipriai stumtelėjusi Ema atidarė personalo kambario duris ir apvertė čia pat ant grindų stovintį alaus bokalą, kuriame nuo vakardienos mirko užgesintos cigarečių nuorūkos. Oficiali apžvalginė ekskursija po kavinės patalpas pasibaigė mažame, ankštame personalo kambarielyje su langu į Kentiš Tauno gatvę, kur jau knibždėte knibždėjo studentų ir turistų, traukiančių į Kamdeno turgų nusipirkti didelių, kailiu pamuštų skrybėlių ir medvilninių marškinėlių su linksmais piešiniais.

– *Loco Caliente* reiškia *beprotiškai karšta*. „Karšta“ dėl to, kad čia neveikia kondicionierius, o „beprotiškai“ – kad tik beprotis gali ryžtis čia valgyti. Ar dirbti, jeigu gerai pagalvoji. *Mucho mucho*

loco. Parodysiu, kur galėsi pasidėti daiktus. – Abu drauge perlipo per krūvą sumulčiuotų praėjusios savaitės laikraščių ir nuėjo prie senos apdaužytos dokumentų spintos. – Čia bus tavo spintelė. Bet ji neužsirakina. Ir nesugalvok nakčiai palikti čia savo darbinės uniformos, nes kas nors gali nušvilpti, nežinia kodėl. Gausi barti nuo valdžios, jei praganysi beisbolo kepuraitę. Tave gyvą nuskandins, įkišę galvą į šašlykų marinatą...

Janas iš širdies prunkštelėjo, o Ema sunkiai atsiduso ir pasisuko į personalo valgomąjį stalą, po vakarykščios užverstą nešvariais indais. – Pietų pertraukai skiriama dvidešimt minučių, iš meniu gali rinktis ką nori, išskyrus karališkąsias krevetes, kurios, sveikatai, giliu Emos įsitikinimu, yra lyg vilkas avies kailyje. Jeigu bent kiek brangini savo gyvenimą, prie krevečių geriau nagų nekišk. Tai kaip rusiška ruletė, viena iš šešių kulku nuvarys į kapus. – Ji ėmė nurinkinėti nuo stalo lėkštes.

– Leisk, padėsiu... – Ir jis pirštų galiukais atsargiai paėmė už kraštų didelę riebaluotą lėkštę.

Naujokas, neapsitrynęs – vis dar įsižeidusi žiūrėdama į jį pagalvojo Ema. Po ilgais, laisvai krintančiais šieno spalvos plaukais slėpėsi mielas, atviras veidas lygiais rausvais skruostais ir nerūpestingai praverta burna. Na, ne kažin koks gražuolis, bet ganėtinai tvirtas ir stiprus. Dėl kažkokios nežinomos priežasties ne visai malonus, nes vien iš veido priminė jai traktorių.

Staiga jis sugavo Emos žvilgsnį, ir ši netyčia leptelėjo:

– Sakyk, Janai, kokie vėjai atpūtė tave Meksikos patiekalų kryptimi?

– Na, supranti, turiu mokėt nuomą.

– O daugiau nieko kito nemoki? Negali pagyventi pas tėvus, imtis trumpalaikio darbo ar dar kaip?

– Man reikia įsikurti Londone, reikia laisvo laiko.

– Kam? Kas po brūkšnio?

– Kokio brūkšnio?

– Paprasto. Visi, kas čia dirba, turi kažką po brūkšnio. Padavėjas–menininkas, padavėjas–aktorius. Barmenas Padis tvirtina esąs modelis, nors aš tuo labai abejoju.

– Naa, – nutęsė Janas, ir jai pasirodė, kad jis kalba šiaurietišku akcentu, – tuomet turiu prisipažinti esąs komikas. – Plačiai šypso-damasis pridėjo prie skruostų rankas ir, įrėmęs nykščius, pamojavo išskėstais pirštais.

– Puiku. Mes visi mėgstam juoktis. Esi estrados komikas ar dar kas?

– Dažniausiai estrados. O tu?

– Aš?

– Kas tu už brūkšnio?

Ji norėjo sakyti „dramaturgija“, bet net ir po trijų mėnesių, kai tuščiai žiūrovų salei vaidino Emiliją Dickinson, iš atminties dar nebuvo išblėsęs tas baisus pažeminimas. Galėtų laisvai pasakyti „astronomija“ ar „dramaturgija“, vis vien būtų vienodai teisinga.

– Et, aš darau štai ką... – Ir ji išlupo iš sužiedėjusio sūrio kiauto seną, apipelijusį buritą. – Va, ką aš dirbu.

– Ir tau tai patinka?

– Patinka? Tiesiog *dievinu!* Aš juk ne medinė. – Ir, servetėle nubraukusi nuo stalo praėjusios dienos kečupo likučius, patraukė prie durų.

– O dabar parodysiu tau tualetus. Tvirtai laikykis...

Kai pradėjau rašyti šitą laišką, išgėriau (išmaukiau, išsiurbiau) dar du butelius alaus, tad jau esu pasirengęs tau iškloti štai ką. Tai va. Ema, mudu pažįstami jau – kiek? – penkerius šešerius metus, bet kaip draugai esam, kaip žinai, tik porą metų, kas yra ne per ilgiausiai, bet aš vis dėlto manau, kad pažįstu tave užtektinai, ir nutuokiu, kokia didžiausia tavo bėda. Nepamiršk, mano įvertinimas iš antropologijos yra 2.2, todėl tikrai išmanau, ką kalbu. Jeigu nenori išgirsti mano teorijos, verčiau tuojau pat liaukis skaičiusi.

Puiku. Tai va. Tu bijai savo laimės, Ema. Mano galva, tu įsivaizduoji, Ema, kad natūralu, jog tavo gyvenimas niūrus, pilkas ir slogus, tu nekenti savo darbo, savo būsto, tau niekas nesiseka, neturi pinigų ar, ginkdie, net vaikino (nedidelis lyrinis nukrypimas – tas nuolatinis savęs nuvertinimas ir kalbos,

kad esi negraži ir nepatraukli, man jau seniai įgriso). Jeigu atvirai, tai dar pasakysiu, kad tau turbūt patinka visą laiką tūnoti nusivylusiai ir nieko nepasiekusiai, nes taip juk lengviau, tiesa? Juk visada lengviau pateisinti nesėkmes ir nelaimes, nes gali iš jų pasišaipyti. Ar tave tai erzina? Spėju, kad taip. Na, aš dar tik pradėjau.

*Ema, aš šiurpstu nuo minties, kad tu dabar kiurksai tam ankštam butely, kur baisiai dvokia ir sklinda keisti garsai, su plikom šviesos lempom ir savitarnos skalbykla, kur stovi televizorius. Šiais laikais nebėra jokios būtinybės naudotis savitarnos skalbykla, nieko čia nėra keisto ar politiškai apibrėžto, bet man paprasčiausiai labai liūdna tai regėti. Tiesiog nežinau, Ema, esi jauna, vos ne genijus, o tavo smagaus gyvenimo samprata apsiriboja mėgavimusi, kuri junti skalbdama drabužius. Neabejoju, esi verta kur kas daugiau. Tu protinga, išsilavinusi, linksma ir miela (netgi per daug miela, jeigu paklaustum), ir kol kas pats protingiausias žmogus, kokį man yra tekę sutikti. Ir (aš dar atsigersiu alaus ir giliai įkvėpsiu) nuoširdžiai sakau, esi netgi „seksuali“, nors man nesmagu tai rašyti. Ką gi, nesirengiu šių žodžių užbraukti, nes politiškai nepadoru vadinti žmogų „seksualiu“, bet tai tikra **TIESA**. Tu esi nuostabi, tu pikta ragana, ir jeigu man reikėtų padovanoti tau ką nors visam gyvenimui, tai būtų štai kas. Pasitikėjimas. Mano dovana tau – pasitikėjimas. Arba jis, arba kvepianti žvakė.*

Iš tavo laiškų ir per susitikimą po tavo spektaklio supratau, kad pastaruoju metu jautiesi sutrikusi dėl savo gyvenimo ir ateities, pametusi kryptį, orientaciją ir tikslą, bet čia nieko blogo, viskas gerai, nes būdami dvidešimt ketverių visi tai išgyvenam. Apskritai visa mūsų karta tokia. Viename straipsnyje skaičiau, kad taip yra dėl to, jog mums neteko kariauti, kad per ilgai kiurksojome prie televizoriaus ir taip toliau. Be to, tie, kurie turi gyvenime kryptį, orientaciją ar tikslą, yra visiškai nuobodos, senamadžiai ir karjeristai, tokie kaip tavo Tilė—kaip ten ji—Kilik ar Kelamas O'Nilas su savo atnaujin-

tom kompiuterinėm programom. Aš irgi neturiu jokių grandiozinių ateities planų, nors tu galbūt ir manai, kad turiu, kad viskas mano puikiai suplanuota, bet iš tikrųjų taip nėra. Aš irgi jaudinuosi ir nerimauju, tik man nereikia sukti galvos dėl bedarbio pašalpos, būsto, Darbo partijos ateities ar kaip susiklostys mano likimas po dvidešimties metų ir kaip ponas Mandela kovos už laisvę.

Taigi laikas atsipūsti prieš kitą pastraipą, nes savo laišką aš dar tik pradėdu. Šios eilutės veda prie tavo gyvenimą pakeičiančios kulminacijos. Įdomu, ar tu jau pasirengusi?

Pakeliui iš personalo kambario į virtuvę Janas Vaithedas ėmėsi komiko vaidmens.

– Ar tau teko kada nors prekybos centre stovėti eilėje prie kassos, kur aptarnaujami perkantieji ne daugiau kaip šešias prekes, o priešais tave stovi tetulytė su septyniom prekėm vežimėlyje? Tu stovi, skaičiuoji jos prekes ir vis labiauuu nirštiii...

– Velnias, – tyliai po nosim nusikeikė Ema ir spyrė į suveriamas virtuvės duris, iš ten tvokstelėjęs karšto oro gūsis kaipmat ėmė graužti akis aitriais ir karčių jalapeno pipiro ir įkaitusių chlorkalkių kvapais. Iš garso leistuvo garsiai sklido elektroninė šokių muzika, o vienas somalietis, alžyrietis ir brazilas nuplėšinėjo didelių baltų plastikinių kibirų dangčius.

– Labas rytas, Benetai, Kemali. Sveikas, Jesusai, – linksmi pasisveikino Ema, jie irgi jai nusišypsojo ir linksmi linktelėjo. Ema su Janu nuėjo tiesiai prie skelbimų lentos ir parodė laminuotą lapą su paaiškinimais, ką reikia daryti, jeigu klientas užspringo maistu. Juk taip gali atsitikti. Šalia buvo prisegtas storas pergamentas nučiupinėtais kampais, žemėlapis su Teksaso ir Meksikos sienos kontūrais. Ema pabaksnojo į jį pirštu.

– Šitas popiergalis atrodo kaip paslėpto lobio žemėlapis, ar ne? Na, didelių vilčių nepuoselėk, nes čia tik paprasčiausias valgiaraštis. Aukso čia nerasi, *compadre*, tik keturiasdešimt aštuonis patiekalus iš skirtingų penkių pagrindinių *Tex-Mex* maisto grupių derinių – maltos jautienos, pupelių, sūrio, vištienos ir

*guacamole**. – Ji nuvedė pirštu per žemėlapi. – Taigi, keliaudami iš rytų į vakarus, turime vištieną su pupelėmis, aplietą sūriu, vištieną su *guacamole*, aplietą sūriu, jautienos faršą su *guacamole* ir vištiena, aplietus sūriu...

– Aišku, supratau...

– Kartais, kad būtų gardžiau, įberiam ryžių ar įmetam žalią svogūną, bet svarbiausia, kokiam inde visa tai patieksi. Be to, patiekama su kviečiais ar kukurūzais.

– Su kviečiais ar kukurūzais, supratau...

– Takai yra kukurūzai, o buritai – kviečiai. Pagrindinis skirtumas: jeigu graužia ir degina ranką, tai takas, jeigu praplyšta ir per rankas ima varvėti raudoni taukai, tai buritas. Štai, žiūrėk, – ji ištraukė vieną iš penkiasdešimties minkštų lakštų, supakuotų didelėj dėžėj, ir pasukiojo priešais save kaip šlapią vystyklą. – Čia buritas. Reikia jį prikimšti, pakepinti, užlydyti ant jo sūrio ir bus *enchilada*. Jau įdaryta tortilja yra takas, o buritas, kurį tu pats įdaryrai, – *fajita*.

– O kas tada *tostada*?

– Tuoju paaiškinsiu. Neskubėk ir būsi pirmas. *Fajitos* kepamos ant karštų plieninių skardų. – Ji paėmė rievėtą plieninę keptuvę, lyg ištrauktą iš senos ūkinių prekių parduotuvės. – Su šitom reikia atsargiai, nepatikėsi, kiek kartų mums teko lupti nuo jų klientus. Tada jau arbatpinigių nelauk. – Janas žiūrėjo į ją kvailai šypsodamasis. Ema parodė į kibirą prie savo kojų. – Šita balta košė yra grietinė, tik ji ne rūgšti ir nelabai panaši į grietinę, nes, mano galva, greičiausiai čia, hidrininti riebalai. Panašu į degalų gamybos atliekas. Praverčia, kai atšoka batelių pakulnė, bet tinka ir...

– Turiu klausimą.

– Klausk.

– Ką veiki po darbo?

Benetas, Jesusas ir Kemalis metė dirbę, nes Ema, nutaisiusi rimtą miną, garsiai nusijuokė.

– Negi tau dar liks laisvo laiko, Janai?

* Guacamole – avokadų padažas.

Jis jau buvo nusiėmęs kepuraitę ir sukiojo tarp pirštų, lyg koks mergišius.

– Nekviečiu į pasimatymą, niekur, nes tu tikriausiai turi vaikina. – Kiek patylėjo, laukdamas atsakymo, bet Emos veidas buvo neįskaitomas. – Tik pamaniau, kad gal tau būtų įdomu, – pridūrė jau nosiniu balsu, – pasižiūrėti mano unikalios komedijinio stiliaus vingrybių. Šįvakar pasirodysiu Čortlio kavinėje „Varlė ir papūga“. – Ir dviem pirštais nupiešė kabutes.

– Čortlyje?

– Kokforsterse. Trečia zona. Sekmadienio vakarą ten būna kaip Marse, žinau. Bet jeigu man ir nepasiseks, pamatysi kitų nuostabių komediantų. Roną Bučerį, Stivą Šeldoną, dvynius kamikadzes... – Pagaliau išryškėjo Jano tikrasis akcentas, toks švelnus, ausiai mielas vakarietiškas burkavimas, dar nesugadintas miesto tarmės, ir Ema dar kartą nejučia pagalvojo apie traktorius. – Šįvakar rodysiu visai naują gabalą apie skirtumus tarp vyrų ir moterų.

Gali nė neabejoti, kad jis kviečia ją į pasimatymą. Būtinai reikia nueiti. Šiaip ar taip, juk ne dažnai ją kas ir pakviečia, be to, juk nieko blogo nenutiks?

– Ten ir maistas neblogas. Kaip visur – mėšainiai, įdaryti tešlos suktinukai, keptos bulvytės...

– Skamba labai viliojamai, Janai, ir tos bulvytės, ir visa kita, bet šįvakar negaliu, atleisk.

– Tikrai?

– Septintą mišparai.

– Ne, bet aš rimtai.

– Malonu, kad kvieti, bet po pamainos būnu visai nusikalusi. Noriu tik lėkt namo, skaniai pavalgyti, pažliumbti. Bijau, teks atsisakyti.

– Gal tada kitąkart? Penktadienį Belhame, „Češyro katėje“, vaidinsiu „Sulinkusį bananą“...

Per jo petį Ema matė, kaip į juos spokso visi virėjai, o Benetas juokiasi, net delnu užsidengęs burną.

– Gal kitąkart, – atsakė ji maloniai, bet tvirtai ir pasiskubino nukreipti kalbą.

– O dabar šitas. – Ji bakstelėjo koja kitą kibirą. – Čia salsa. Žiūrėk, neužsipilk ant odos, nudegins.

Esmė ta, Ema, – lekiu į bendrabutį, nes ėmė lyti. Čia lietus šiltas, kartais net karštas, visai ne kaip Londone, – kad, kaip jau minėjau, esu visiškai girtas ir nesiliauju galvojęs apie tave ir apgailestavęs, kad tavęs nėra šalia, kad nepatiri to, ką patiriu aš, ir man staiga prašviesėjo protas ir toptelėjo štai tokia mintis.

Turi būti šalia. Čia, Indijoje.

Štai mano didysis sumanymas, tegu ir beprotiškas, bet išklosiu tiesiai šviesiai, kol nepersigalvojau. Elkis pagal mano instrukciją.

1. Tuoju pat mesk tą savo netikusį darbą. Tegu susiranda ką nors kitą už 2,2 dolerio per valandą lydyti sūrį ant tortiljos papločių. Įsimesk krepšin butelį tekilos ir trenk durimis. Pamąstyk, kaip gerai pasijusi, Ema. Tuoju pat trenk durimis ir nė neatsigręžk.

*2. Dar manau, kad turi atsisakyti to buto. Tilė paliks tave be cento, už tamsų kambarėlį ji lupa iš tavęs didžiausius pinigus. Čia ne dėžės formos kambarys, o tikra dėžė. Kuo greičiau nešdinkis ir palik tą Tilę. Tegu susiranda ką nors kitą gręžti jos didžiulėm pilkom liemenėlėm. Kai grįšiu į vadinamą tikrąjį pasaulį, nusipirksiu butą, nes esu tikras privilegijuotas kapitalistinis monstras, o tu galėsi kada panorėjusi atvažiuoti ir pagyventi kelias dienas arba pasilikti visam, nes aš manau, kad mes puikiai sutariam, tiesa? Na, kaip **BENDRABUTININKAI**. Tik su sąlyga, kad tu pasistengsi įveikti savo seksualines aistras man, chachacha. O jeigu nesusivaldysi, užrakinasiu nakčiai tavo kambarį. Beje, dabar toji naujiena...*

3. Kai perskaitysi šias eilutes, bėk į studentų kelionių agentūrą Totnamo Rūmų gatvėje ir nusipirk bilietą į vieną pusę skrydžiui į Delį, pasistenk atskristi kuo greičiau, iki rugpjūčio pirmos dienos, tad tau dar liko dvi savaitės; primenu, jeigu pamiršai – tai mano gimtadienis. Išvakarėse sėsk į traukinį ir važiuok į Agrą, apsistok pigiame viešbutyje. Kitą rytą atsikelk

anksti ir ateik į Tadž Mahalį. Tikriausiai esi apie jį girdėjusi, toks didelis baltas pastatas, kurio vardu pavadintas ir didžiulis restoranas Lodiano gatvėje. Pasižvalgyk po jį, o lygiai dvyliką dienos atsistok pačiame centre tiesiai po kupolu, vienoj rankoj laikyk raudoną rožę, kitoj – „Nikolą Niklbi“*, aš ateisiu ir tave susirasiu, Ema. Turėsiu baltą rožę ir „Hovards Endo dvarą“, ir kai tave pamatysiu, leisiu tau jį į galvą.

Ar esi kada nors gyvenime girdėjusi idealesnį planą?

Ak, tas Deksteris, pamanysi. Ar jis nieko nepamiršo? Pinigų! Lėktuvo bilieta už gražias akis niekas neduos, o kur dar socialinis draudimas ir darbo etika? Na, nesijaudink. Už viską moku aš. Taip, aš sumokėsiu. Atsiųsiu tau pinigų lėktuvo bilietais (jau seniai norėjau tau pervesti kiek nors pinigų) ir sumokėsiu už viską, kai čia atsirasi, nors tai skamba pagyrūniškai, bet iš tiesų taip nėra, nes čia viskas velniškai **PIGU**. Galėsime drauge gyventi čia kelis mėnesius, nukeliauti į Keralą ar Tailandą. Galėsime nueiti į mėnesienos vakarėlį – įsivaizduok, visą naktį be miego, ir ne dėl to, kad suktum sau galvą dėl ateities, o dėl to, kad **SMAGU**. (Atmeni, kaip mudu visą naktį nesumerkėm akių per išleistuves, Ema?) Ką gi, dėstau toliau.

Už tris šimtus kažkieno padovanotų svarų galėsi pakeisti savo gyvenimą, Ema, ir nesukti dėl jų galvos, nes aš turiu pinigų, kurių pats irgi neuždirbau, o tu ari kaip juodas jautis ir vis tiek jų neturi, tad štai tau gyvas socializmo pavyzdys, ar ne? O jeigu labai norėsi, galėsi man juos gražinti, kai tapsi garsi dramaturgė ar pasipils honorarai už poeziją. Be to, kviečiu tik trims mėnesiams, nes rudenį man reikia grįžti į gimtinę. Kaip žinai, mama prastai jaučiasi. Sako, operacija pavyko, bet gal ji tiesiog nenori manęs jaudinti. Kad ir kaip ten būtų, vis tiek turėsiu grįžti. (Beje, mano mama susikurpė apie mudu teoriją, ir jeigu susitiksime Tadž Mahalyje, aš tau viską papasakosiu. Tik jeigu tu atvažiuosi.)

* Čarlzo Dikenso romanas.

Man prieš akis ant sienos tūno toks didžiulis vabzdys maldininkas, spokso, tarsi ragindamas greičiau baigti. Tad aš taip ir padarysiu. Nustojo lyti, ir aš noriu bare susitikti prie taurelės su keliais naujais draugais, tikriau – su trimis medicinos studentėmis iš Amsterdamo, ir tiek. Pakeliui surasiu pašto dėžutę ir įmesiu laišką, kol nepersigalvojau. Ne dėl to, kad manyčiau, jog prastai sumaniau, taip tikrai nėra, iš tiesų puikiai, ir tu būtinai turi atvažiuoti, – bet bijau, būsiu per daug pripliurpęs. Atleisk, jeigu tave suerzinau. Svarbiausia, jog daug apie tave galvoju. Deksis ir Ema, Ema ir Deksis. Vadink mane sentimentalium, bet pasauly nėra žmogaus, kurį taip mielai norėčiau regėti susirgusį dizenterija.

Tadž Mahalis, rugpjūčio 1, lygiai dvylikta valanda.

Aš tave susirasiu!

Su meile,

D.

...paskui jis atsitiesė ir pasikasė pakaušį, išgėrė paskutinius lašus alaus, surinko popieriaus lapus, sulygino kraštus ir rimtu veidu pasidėjo ant stalo. Pakratė nutirpusią ranką; didžiuliu tempu prirašyta vienuolika puslapių, tiek daug dar nebuvo rašęs nuo universiteto baigimo. Su pasitenkinimu ištiesęs virš galvos rankas ir ražydamasis pagalvojo: čia ne laiškas, o tikra dovana.

Įsispyrė į sandalus, svirdinėdamas pakilo ir lėtai nupėdino į bendruosius dušus. Dabar jis jau buvo smarkiai įdeges, atlikęs savo didįjį pastarųjų dvejų metų projektą, spalva buvo giliai įsismelkusi į odą, lyg kreozotu ištepliota tvora. Pas gatvės kirpėją labai trumpai nukirpta galva, truputį numetęs svorio, slapčia gėrėjosi savo išvaizda: herojiškai sulysęs ir išstypęs, tarsi ką tik būtų ištrūkęs iš džiunglių. Naujajam įvaizdžiui papildyti ant kulkšnies buvo pasidaręs vos pastebimą tatuiruotę, niekuo neįpareigojantį *jin* ir *jang* ženklą, dėl ko grįžęs į Londoną tikriausiai smarkiai gailės. Bet dabar ji labai tiko. Londone juk mūvės kojines.

Atsigavinęs po šaltu dušu sugrįžo į savo kambariukštį ir ėmė įnirtingai raustis kuprinėje, ieškodamas kuo apsirengti susitiki-

mui su medicinos studentėmis iš Olandijos. Atidžiai apuostinėjo kiekvieną ištrauktą daiktą ir metė krūvon ant numinto rafijos kilimėlio. Pagaliau susirado mažiausiai krintančius į akis drabužius: amerikietiškus vintažinius trumparankovius marškinėlius, iki pusės blauzdų nukirptus ir mūvimus be apatinių kelnaičių džinsus, su kuriais jautėsi drąsiai ir nutrūktgalviškai. Nuotykių ieškotojas, pionierius.

Tada pamatė laišką. Šeši melsvi lapai, tankiai primarginti iš abiejų pusių. Jis žiūrėjo į laišką, lyg ši būtų palikęs koks įsibrovėlis, nes prasiblaivius atsėlino ir pirma abejonė. Mikliai čiupęs lapus, skubiai peržvelgė ir tuoj pat nusuko akis į šalį, piktai papūtė lūpas. Šitiek žodžių didžiosiomis raidėmis, tiek šauktukų ir nevykusių juokelių. Jis pavadino ją „seksualia“, pavartojo žodį „nukrypimas“, kuris šiaip čia visai netinka. Priraitė kaip koks eilėraščių prisiskaitęs šeštokas, o ne kaip pionierius ar nuotykių ieškotojas plikai skusta galva, tatuiruote ant kojos ir be apatinių po džinsais. *Aš tave susirasiu, daug apie tave galvoju, Deksis ir Ema, Ema ir Deksis* – ką jis čia paisto? Kas prieš valandą atrodė svarbu ir jausminga, dabar skambėjo šleikščiai sentimentaliai ir netaktiškai, netgi nesąžiningai ir apgavikiškai. Ant sienos nebuvo jokio vabzdžio maldininko, rašydamas laišką jis nesiklausė jos atsiūstos garsajuostės, o grotuvą pametė dar keliaudamas po Goa. Aišku kaip dieną, laiškas viską pakeistų, bet argi ne geriau taip, kaip dabar? Ar jis tikrai nori, kad Ema atvažiuotų pas jį į Indiją, šaipytųsi iš jo tatuiruotės ir šmaikštautų? Ar pritiktų pabučiuoti ją oro uoste? Ar reikėtų miegoti vie-noj lovoj? Ar jis tikrai taip trokšta pasimatyti su ja?

Taip, nusprendė jis, nori. Kad ir kaip atvira ir kvaila tai atrodo, jis iš tiesų nuoširdžiai ja žavisi, daugiau negu žavisi, ir tai atspindėjo laiške, kurį šįvakar būtinai turi išsiųsti. Jeigu ji reaguos per aršiai, jis visada galės pasiteisinti buvęs įkaušęs. Bent jau tai bus gryna teisybė.

Ilgiau nebedvejodamas įgrūdo laišką į oro pašto voką ir įsidėjo į „Hovards Endo dvarą“, ten, kur buvo Emos ranka rašyta dedikacija. O tada patraukė į barą susitikti su naujomis draugėmis iš Olandijos.

Tą patį vakarą, iškart po devynių, Deksteris išėjo iš baro su Renė van Hoiten, farmacijos stažuotoja iš Roterdamo beblunkančia nuo rankų čina, pakeliu temazepamo kišenėje ir prastai ištatuiruotu geniuku Vudžiu ant kryžkaulio. Eidamas pro duris jis pastebėjo tą, geidulingai žvelgiantį į akis paukštelį.

Skubėdami kuo greičiau išsinešdinti iš baro, Deksteris su naujaja drauge atsitiktinai sutiko Heidę Šindler, dvidešimt trejų metų inžinerinės chemijos studentę iš Kelno. Išvydusi Deksterį, Heidė nusikeikė vokiškai, bet taip tyliai, kad jiedu neišgirdo. Braudamasi pro sausakimšą barą ji nusimetė nuo pečių milžinišką kelionkrepšį ir dairėsi kur prisiglausti. Heidei būdinga raudona spalva ir riebalų rinkės, tarsi viens už kito sunertų raudonų ratilų grandinė. Ši efektą padėjo pasiekti ir dideli akiniai, čia, bare, aprasoję nuo tvankaus ir drėgno oro. Prastai nusiteikusi, apsi-kvaišinusi diokalmu, supykusi ant draugių, kurios vis stengiasi nuo jos pabėgti, vos ne aukštiekninka drėbėsi ant aptriušusios rotanginės sofutės ir visa esybe apraudojo savo liūdną dalį. Nusiėmė aprasojusius akinius, išsivalė marškinėlių apačia, patogiau įsitaisė ant sofutės ir staiga pajuto kažką aštriai duriant į šoną. Ji vėl tyliai nusikeikė.

Įsprastas tarp nutrintų polistereno pagalvėlių mėtėsi „Hovards Endo dvaras“, o į jį buvo įkištas laiškas. Nors jis ir buvo adresuotas ne jai, Heidė iškart pajuto nekantrų malonumą atplėšti voką su raudonais ir baltais dryželiais kraštuose. Ištraukusi laišką perskaitė iki galo vieną, paskui antrą kartą.

Heidė ne per geriausiai mokėjo angliškai, o kai kurie žodžiai jai buvo negirdėti – pavyzdžiui, „nukrypimas“, bet turinį ji suprato užtektinai gerai, kad suvoktų, jog šis laiškas kažkam nepaprastai svarbus, toks, kokį pati kada nors mielai norėtų gauti. Ne visai meilės prisipažinimas, bet šis tas panašaus. Ji įsivaizdavo Emą skaitančią šitą laišką, vieną, paskui antrą kartą, truputį nustebusią, bet patenkintą, įsivaizdavo ją darant taip, kaip buvo liepiama, išinančią iš savo baisaus buto, metančią niekam tikusį darbą ir skubančią keisti savo gyvenimą. Heidė įsivaizdavo Emą

Morli, atrodančią visai ne kaip ji pati, laukiančią prie Tadž Mahalio ir prie jos prieinančią žavų šviesiaplaukį. Įsivaizdavo bučinį ir pralinks mėjo. Ji nusprendė, kad Ema Morli, nors ir kas būtų, turi gauti šį laišką.

Bet ant voko nebuvo nei gavėjos, nei atgalinio kažkokio Deksterio adreso. Ji dar kartą permetė akimis puslapius, gal ras kokią užuominą ar bent pavadinimą kavinės, kur Ema dirba, bet nieko nepesė. Ryžosi pasiklausinėti studentų bendrabutyje kitapus gatvės. Juk tai geriausia, ką ji gali padaryti.

Heidė Šindler dabar jau Heidė Klaus. Keturiasdešimt vienerių, gyvena Frankfurto priemiestyje su vyru ir keturiais vaikais, ganėtinai laiminga, gerokai laimingesnė, nei įsivaizdavo save būdama dvidešimt trejų. Romanas „Hovards Endo dvaras“ po šiai dienai tebeguli svečių kambaryje ant lentynos, užmirštas ir neperskaitytas, su pradžioje įkištu laišku, greta tvarkingai, smulkiomis raidėmis įrašytas palinkėjimas:

Mielajam Deksteriui.

Puikus romanas tavo nuostabioje kelionėje. Linkiu smagiai pakeliauti ir sugrįžti be jokių TATUIRUOČIŲ! Pasistenk būt geras ar bent jau kiek galėsi. Dieve brangus, kaip aš tavęs pasiilgsiu.

*Su didžiausia meile, tavo ištikimoji draugė Ema Morli.
Klptonas, Londonas, 1990 balandis.*